

Česko-lužický věstník

číslo 4 / duben 2014

ročník XXIV

Edith Pjenkova – Kito Pjenk

Jo byla raz wjas

Nejpjerrej cénje lube susedzi přeč,
sam jěšći wóstanjoš chylku tam,
póten tež šycko hurumujoš,
tebi jo gor, až grinjej ty cowaš.
Póten ten bager še twarjenja rozterga,
wótrumujo kamjeń za kamjenjom,
zarodka luba jo rozbita, znicona,
natura, bomy, kerje a kwićeńka.

Ze susedzic wjeski wen, dyž jědžoš,
jo šyldka žolta – kak zrudne to jo:
Nic nimske, nic serske lazować njejo,
to hoblico mokre wót žow tebi jo.
Glajch čidžo ta šyldka tež jěšći přeč,
do proznoty widziš pón šćežycycku wjesć.

Tež njeboge, te nic njesměje spać,
jich rowy čidže na drugi flak,
džož kerchob jo był, tam hokoło,
něnt wjelika džěra jo šak.
Za cas ani njewěš, džo jo byla ta wjeska,
twój dom, dwór, ta šula, ta fajerwera,
šycko jo zežrała hugłowa jama,
a wětr čí nejgrińše mysle nakleska.

Wótere budžo hunapisane,
jěšći flink fota a film gótować,
ale nichten čí njemóžo wrócić to twójo,
dla tog ty njemóžoš gor wěcej spać.
Na końcu blows nastaje wjeliki kamjeń,
džož huměrjony jo srjod teje wsy,
až ludže by mogli se zetkać a spomnjeć,
kak pjerrej je bylo a njebužo wěc.

Byla jednou jedna vesnice

Nejdřív se odstěhujou hodní sousedi,
ty tady ještě nějakéj čas zůstaneš sám,
nakonec taky sbalíš, co kde je,
jsi tak smutnej, až je ti z toho zle.
Pak přijede bagr a zbourá stavení,
shrabe na hromadu kámen po kameni,
zahrádka naše je rozbitá, zničená,
kytičky, stromy, keře, celá příroda.

Z vedlejší vsi, jak jedeš tamtudy,
zbyla ta žlutá obecní cedule na kraji:
nepřečteš nic ani srbsky, ani německy,
máš mokré tváře, nevidíš přes slzy.
Až daj za chvíli pryč ještě tu ceduli,
půjde tam cesta jen tak do prázdnoty.

Ani ty mrtví tu nemůžou dál spát,
jejich hroby přijdou přestěhovat,
a tam, co býval vždycky hřbitov,
je teď velká díra akorát.
Za čas ani nepoznáš, kde ta ves byla,
tvůj dům, statek, a škola, hasičárna,
všecko sežral ten uhelnej důl
a ve větru houká smutná nálada.

Napíšou o tom určitě spoustu věcí,
nadělaly se fotky a natočili film,
ale nikdo nám nevrátí to, co jsme tam měli,
od té doby nemůžeš spát, to je všecko tím.
Nakonec prej postavěj velikej kámen
přesně tam, co byl prostředek vesnice,
aby se tam lidé mohli sejít a vzpomínat,
jak tady dřív bylo a už nikdy nebude.

*Báseň vyšla v Rozhladu 64, 3/2014, str. 10-11.
Překlad Zuzana Bláhová-Sklenářová.*

Z DOMOVA

➤ 29. března proběhla valná hromada Společnosti přátel Lužice. Novým předsedou se stal Petr Kadlec. Podrobný zápis valné hromady přineseme v dalším čísle.

➤ (SN 3. 3.) **Českým dětem se dostalo pomoci z Lužice.** Poslanec Hajko Kozel (Levice) nabídl finanční pomoc lidem a zařízením v Ústí nad Labem, které utrpěly škody při povodni v loňském roce. Na úřadě Ústeckého kraje pak Kozlovi předložili návrhy, kde by bylo finanční pomoci nejvíce potřeba; volba padla na Dům dětí a mládeže v Pražské ulici, který tak může pokračovat v rekonstrukci budovy i nedalekého skladu člunů.

Z HORNÍ LUŽICE

➤ (SN 29. 1.) **Článek v Sächsische Zeitung (SZ) vyvolal urážlivou diskusi.** Text pojednával o chybějícím dvoujazyčném nápisu na tabulích při západní tangentě v Budyšině; podnětem k němu byl čtenářský dopis Jana Nuka, ve kterém bývalý předseda Domowiny upozornil na zmíněný nedostatek (vyšel v SN 24. 1.). Na facebookových stránkách SZ se objevilo více než sto příspěvků, které Lužickým Srbům vytýkaly mj., že přehánějí, že se nechtějí integrovat a tak jako tak mluví všichni německy. Objevily se i názory na vyhnání Lužických Srbů nebo jejich označení značkou „Srb“ na oblečení, nápadně se podobající degradujícímu označení Židů Davidovou hvězdou v období nacistického Německa. Takové jednání nemile překvapilo vedoucího budyšínské redakce SZ Ulliho Schönbacha, který sice počítal s bouřlivou diskusí, nicméně, jak se sám vyjádřil, ani taková diskuse není důvodem k agresivitě. Zplnomocněnec pro lužickosrbské otázky v okrese Budyšin Benedikt Cyž poznamenal, že příště by bylo lepší upozornit na chyby přímo úřady a neřešit je v tisku.

➤ (SN 19. 2., KP 9. 3.) **Předseda Domowiny Dawid Statnik ocenil zdvořilý tón dopisu zaslaný katolickými věřícími a obyvateli Róžantu vlastníkoví firmy Quarzwerke,** která má v úmyslu žádat o povolení těžby kaolínu v poutním místě. Statnik poznamenal, že samotný proces plánování těžby ještě zahájen není a je nyní na čase vyjasnit situaci odpovědným osobám; doufá, že dopis by mohl pomoci. Zároveň apeloval na vlastníky půdy, aby ji neprodávali.

Mluvčí firmy Quarzwerke Frechen dr. Otto Hieber poté odpověděl na dopisy Společnosti Cyrila a Metoděje. Hieber zdůraznil, že se rozhodnou pro jinou lokalitu než

Róžant, pokud se najdou výhodnější varianty. Dr. Peter Heinrich, vedoucí regionálního plánovacího úřadu v Budyšině, napsal v dopise TCM, že v plánu rozvoje oblasti platném v tuto chvíli není těžba v Róžantu prioritou. Na druhou stranu zdůraznil, že Německo je ve světovém měřítku druhým největším producentem kaolínu a ze Saska pochází 70 procent jeho produkce v Německu.

➤ (KP 23. 2.) **20. února proběhlo v Róžantu setkání členů petičního výboru saského zemského sněmu se zástupci církve, obce Ralbicy-Róžant, firmy Quarzwerke z Frechen a občanského sdružení Naša Knjeni na Lipje.** Občanské sdružení podalo loni petici proti plánované těžbě kaolínu v blízkosti Róžantu, již podepsalo takřka 6 400 lidí. Ralbický farář Michał Nawka zdůraznil při tomto setkání znovu význam poutního místa pro věřící. Během zasedání se před poutním kostelem sešlo ke společné modlitbě a k demonstraci svých postojů více než tři sta lidí s transparenty. Starosta obce Hubertus Ryčer znovu připomenul, že zdejší obyvatelé jsou jednoznačně proti těžbě. Také ordinariátní rada Christoph Pötzsch jako zástupce dráždansko-míšeňského biskupství konstatoval, že nelze dopustit zničení výjimečného poutního místa. Zástupce kaolínového závodu z Kamjence sdělil přítomným, kde doposud proběhly průzkumy, a upozornil také na to, že území u Róžantu je jen jedno ze šesti míst, kde se hledají zásoby kaolínu, další potenciální lokalita se nachází mj. jižně od Rakec. Alojs Mikławsk (CDU), poslanec saského parlamentu, který vede u petičního výboru projednávání petice občanského sdružení Naša Knjeni na Lipje, uvedl, že demonstrace na petiční výbor učinila velký dojem. KP také zmínil protestní list, který Společnost přátel Lužice v České republice zaslala institucím i médiím v ČR, Sasku i Braniborsku, mj. též Saskému centru v Praze.

➤ (KP 9. 3.) **KP uveřejnil rozhovor s Tadejem Rječkou,** berlínským odborníkem na vodohospodářství původem z Kulowa, který se vyjádřil k rizikům eventuální těžby kaolínu u Róžantu. Důsledky těžby nelze za daného stavu výzkumů odhadnout, nepochybně ale nějakým způsobem naruší rovnováhu spodní vody. To může mít nejen ekologické následky, ale vůbec zkomplikovat situaci v obci, kde jsou právě kvůli bažinatému terénu mnohé stavby včetně kostela zčásti vybudovány na dřevěných pilotech. Rječka také podotkl, že kaolínový závod nebere ohled na obavy a otázky obyvatel, např. jak by probí-

hala doprava získaného materiálu nebo co by se stalo se zeminou, která se nachází nad ložisky kaolínu.

Rozhovor týkající se Róžantu s dráždansko-míšeňským biskupem dr. Heinerem Kochem uveřejnil KP 16. března. Biskup mj. shrnul rok svého působení v úřadě, zdůraznil, že zničení poutního místa nepřipadá v úvahu, a vyjádřil naději, že se podaří získat i kněžská povolání pro srbskou Lužici, kde za deset let, pokud nedojde k dalšímu kněžskému svěcení, už nebude žádný kněz, který by byl mladší 50 let.

➤ (KP 23. 2.) **14. února proběhla v Ralbících každoroční valná hromada Společnosti Cyrila a Metoděje.** Shromáždění shrnulo aktivity předchozího roku (mj. oslavy 1150 let příchodu slovanských věrozvěstů na Moravu a 150 let od založení KP a TCM), vyjádřilo jasně svůj odpor vůči těžbě kaolínu v Róžantu a naplánovalo své aktivity na další rok.

➤ (KP 23. 2.) **Nový film *Gegen den Strom* (Proti proudu) představuje význam a historii dráždanské katedrály (Hofkirche).** Film vyzdvihuje především umělecké poklady kostela, kde se nachází jeden z největších oltářních obrazů v Německu, Nanebevstoupení Krista od malíře Raphaela Mengsa, kazatelna sochaře Balthasara Permosera či varhany Gottfrieda Silbermanna s 3 000 pišťalami. Film Adiny Rieckmann a Volkera Schmidta-Sondermanna bohužel nevěnuje větší pozornost aktuálnímu životu katedrální farnosti a nezmiňuje ani význam, který katedrála měla pro Lužické Srby, počínaje kázáními v jejich jazyce, která zde probíhala od roku 1849. Připomenuty však byly slavnosti při beatifikaci Alojse Andrického roku 2011. Katedrála byla vybudována jako manifestace katolické víry proti luteránům, kteří v Sasku převažovali, na podnět Marie Josefy (1699–1757), dcery římského, českého a uherského krále Josefa I., manželky kurfiřta Augusta II.

➤ (SN 27. 2.) **Sedm školáků 5. a 6. ročníků lužickosrbských škol se v Budyšině zúčastnilo prvního zimního tábora Jazykového střediska Witaj.** Jeden z organizátorů T. Bulank řekl, že smyslem čtyřdenního setkání bylo hlubší seznámení lužickosrbsky mluvících dětí. Ovšem tábor nesloužil jen zábavě: školáci se věnovali problematice sdělovacích prostředků a společně s pracovníky redakce Serbských novin připravili i svou vlastní stranu v deníku.

➤ (KP 2. 3.) **Pomník sv. Cyrila a Metoděje nedaleko Smochčic byl již několikrát poškozen.** Tentokrát byla poprvé poškozena jedna ze soch, utržena nebo useknuta byla

bible z ruky postavy Metoděje. Škoda byla vyčíslena na 3 000 Eur.

► (SN 6. 3., NC 8) **Rozšíření povrchového dolu Nochten/Wochozy dostalo zelenou.** Spolkové ministerstvo vnitra odsouhlasilo plán těžby hnědého uhlí v dobývacím prostoru Wochozy II – podle něho odtěží Vattenfall v oblasti o 300 miliónů tun suroviny navíc. 1700 obyvatel oblasti postižené těžbou uhlí je tak o krok blíže přesídlení; do roku 2018 by se měla přesídlit ves Trjebink, do konce roku 2021 pak vsi Miłoraz, Mułkcy a Rowno. Mezi obyvateli jsou i tací, kteří se vrátili, aby výměnou dostali nové pozemky. Vedle toho Vattenfall uzavírá individuální přesídlovací smlouvy s jednotlivci. Zájemcům nabízí rovněž nájemní byty ve Slepém.

Než však k samotné těžbě dojde, jsou potřeba ještě další povolení. Určitou nadějí v této situaci by mohl být rozsudek Spolkového ústavního soudu v případě Garzweiler II, který padl v prosinci. Soudci jím posílili právní ochranu osob, které postihlo vyvlastnění a přesídlení v důsledku těžby.

► (SR 11. 3.) **Pro volby do budyšínského okresního zastupitelstva vedle celostátních stran postaví svou kandidátku lužickosrbská volební strana,** Serbske wolerske zjednoćenstwo. Volební sdružení bylo založeno v roce 1995 a v okresním zastupitelstvu vždy získalo jednoho zástupce. Mezi kandidáty jsou například předseda Domowiny Dawid Statnik, její referent pro kulturu a zahraničí Clemens Škoda nebo učitel češtiny Pavel Šlechta. Volby se budou konat 25. května.

► (SR 11. 3.) **Kulowská evangelická farnost má nového faráře.** Stal se jím Matthäus Monz ze západní části Německa. Farnost má 400 věřících a lužickosrbsky se zde nekáže. Farář má na starost i farníky v sousedních Wulkých Zdžarech. (Kulow je sice vnímaný převážně jako obec katolická, část jejích obyvatel se však hlásila k luteránské reformaci již v 16. století. Bohoslužby navštěvovali zdejší protestanti nejčastěji na sousedním panství Wojerecy, většinou však podléhali tlaku své vrchnosti, kláštera Marijina Hvězda. Samostatná protestantská obec vznikla v Kulowě až roku 1966, od roku 1909 je však pro zdejší obec k dispozici samostatná kaple. Pozn. red.)

► (SR 13. 3.) **Lipského knižního veletrhu se i letos účastní dvě lužickosrbská nakladatelství:** oficiální Domowina a soukromá Lusatia Franka Stübnera. Mezi „hity“ patřil Lužickosrbský kulturní lexikon a kniha Susanne Hozyny o Krabatovi (Erzählen über Krabat Märchen, Mythos und Magie). Vele-

trhu se letos účastnilo 175 000 návštěvníků.

► (KP 16. 3.) **Wendelin Bržzan představil své působení v ústavech pro postižené a přestárlé spoluobčany v Kamenci a Chrosćících.** Vedoucí domu sv. Ludmily v Chrosćících v rámci přednášky v domě biskupa Bennona ve Smochćících mluvil o své práci v domovech v Kamenci a Chrosćících. Domov důchodců v Chrosćících byl vybudován roku 2002, lužickosrbský domov však existuje díky knězi Juriji Šoltovi již od roku 1977.

► (SR 17. 3.) **Předsedou Matice lužickosrbské byl opět zvolen superintendant Jan Malink.** Valná hromada se konala 15. března v sále Lužickosrbského muzea, kde hosty naposledy před svým odchodem do důchodu přivítal ředitel Tomasz Nawka. Malink zdůraznil, že Matice nadále usiluje o to, aby Nadace lužickosrbského národa byla pouze institucí, která spravuje veřejné peníze, a ostatní úkoly aby přenechala lužickosrbským spolkům. V rozpravě informoval předseda také o předání studentských cen Matice a o plánu na vstup do spolku, který je zřizovatelem Lužickosrbského ústavu. Kladné odezvy se dočkal návrh Richarda Bígla, aby lužickosrbské instituce psaly poštovní adresy pouze lužickosrbsky.

► (SR 17. 3.) **O třetím březnovém víkendu se konaly každoroční velikonoční trhy před Lužickosrbským domem v Budyšině.** Po triadvacáté mohli zájemci sledovat především rozmanité techniky zdobení kraslic. První den musely být trhy uzavřeny dříve, protože se před budovou konala demonstrace extremistů proti „zneužívání“ azylové politiky. Demonstrace se zúčastnilo asi 300 lidí, protiakcí asi 1000 lidí. Policistům se oba tábory podařilo oddělit.

► (KP 23. 3.) **Domowina vydala novou knížku pro děti, „Moji přeceljo“,** kterou ilustroval Ščěpan Hanuš z Berlína.

Z DOLNÍ LUŽICE

► (SN 15. 2.) **Veletrh cestovního ruchu proběhl v Chotěbuzi.** Jedná se o největší veletrh svého druhu v Braniborsku. I region Dolní Lužice představil své zajímavosti, mezi nimi stoletou růžovou zahradu v Baršci, geologický park Mužakowski zahork, lákal ale hlavně na hustou síť cyklistických stezek. Nejoblíbenější je 630 km dlouhá stezka vedoucí podél Nisy a Odry od Žitavy až k Baltskému moři.

► (NC 9) **Obyvatelé Chotěbuzi překazili pochod neonacistů.** Ten na 15. února svolali pravicoví extremisté, což vyvolalo obecné pohoršení. Na dva tisíce odpůrců

neonacismu proto vyrazilo do ulic. Jejich cílem bylo zablokovat ulice po trase pochodu, což se jim podařilo, a extremistický pochod tak musel být zkrácen a předčasně ukončen. Na straně odpůrců neonacismu vystoupili příznivci organizace Antifa, řadoví občané i osobnosti veřejného života.

► (NC 10) **Lužickosrbský ústav zveřejnil nové dolnolužickosrbsko-německé slovníky na internetu.** Na stránkách www.dolnoserbski.de lze zadávat německé výrazy a vyhledat jejich dolnosrbské ekvivalenty. Dosud fungovalo jen překládání dolnosrbských výrazů do němčiny. Nyní mohou návštěvníci těchto stránek vyhledávat oběma směry. Na stránkách je dostupný také textový korpus a databáze lidových rčení. V současnosti Serbski institut připravuje další korpus, ve kterém chce zachytit mluvenou podobu dolnosrbsčiny.

► (NC 11) **V polské části Lužice navazují na lužickosrbské tradice.** Pobočka polsko-lužickosrbské společnosti ve městě Žarech (srbsky Žarowě) pravidelně přibližuje veřejnosti historii kraje, který je od roku 1945 součástí Polska. Vedle pátrání po zapomenutých pohraničních vsích přibližují kulturu tohoto kraje. V rámci dnů lužickosrbské kultury tak např. oslavili ptačí svatbu. Při dnech lužickosrbské kultury se prolínají lužickosrbské tradice s tradicemi původních domovů nynějších obyvatel polské části Lužice. Jejich kořeny totiž sahají na území dnešní Ukrajiny, Litvy a Běloruska, odkud sem byli přesídlení po roce 1945. Na léto dobrovolníci připravují zájezd po stopách 2. světové války, jež bude končit v Chrosćících u pomníku padlých polských vojáků.

ZE SVĚTA

► (SN 17. 2.) **Spojenectví evropských menšinových politických stran EFA se vyslovilo proti ničení lužickosrbských obcí těžbou hnědého uhlí.** Stalo se tak na shromáždění Spojenectví v Santiagu de Compostella, na kterém Lužická aliance (bývalá Lužickosrbská lidová strana) vystoupila s prohlášením o ochraně lužickosrbského sídelního území, kterou EFA odhlasovalo. EFA také přijalo Alianci jako plnohodnotného člena; Aliance se tak stala prvním politickým a nezávislým celkem, který přímo zastupuje zájmy Lužice v evropské politice.

*Ze Serbských Nowin podává
Lucie Janovská Kolarovičová,
z Nowého Casniku Josef Blažek,
z Katolského Posoła Jan Zdichynec,
z Serbského rozhłosu Radek Čermák.*

Horní zákon z Hitlerovy doby nepřijímám!

Rozhovor s Edith Pjenkouwou z Rowného, zástupkyní iniciativy „Strukturální změnu teď – žádné Wochozy II“

Jste jedna z obyvatel Rowného, kteří zastupují zájmy lidí nejen z vaší vesnice, ale také Trjebina a Slepého. Jak vidíte situaci po těch mnoha dopisech, dokumentárních filmech, demonstracích a bojích? Myslíte si, že je ještě šance, že k odtěžení Rowného, Slepého a Trjebina nedojde?

Nikdy bych si neosobovala právo zastupovat zájmy jiných lidí. Mimoto máme spolek, totiž spolek „Strukturální změnu teď – žádné Wochozy II“. Já sama v každém případě odmítám odtěžení vesnic a chráněných území přírody, stanovišť flóry a fauny i ptačích oblastí. Jako obyvatelka lužickosrbské evangelické farnosti Slepého, do níž patří sedm saských vesnic -Slepého, Rowno, Mułkecy, Trjebin, Miłoraz, Džewin a Brězowka a braniborská vesnicí Lěsk, jsem postižena hrozcím odtěžením stejně jako 1700 dalších obyvatel Rowného, Mułkec, Miłorazi a místních částí Slepého-jih, Trjebin-Za Goru a Trjebink. Jediným podpisem může saský ministr vnitra tyto vesnice a osady navždy vymazat z mapy. Viz §5, 6, 7, 10, 11 saské ústavy, §2, 11, 20a spolkové ústavy, §39/44 spolkového zákona na ochranu přírody. Proč bych měla odtud odcházet? Horní zákon z hitlerovské doby nepřijímám a víc než 3200 signatářů petice předané ministru vnitra to vidí stejně. Posudek Christiana von Hirschhausen pro Německý ústav pro hospodářský výzkum dokazuje, že důl Wochozy II není potřebný, a Erdmannův posudek udává pro dvě plánovací období odlišnou potřebu uhlí a rozdílné informace o těžbě uhlí. Spolková vláda už schválila zákon o obnovitelných zdrojích energie a vykročila touto cestou. Já nepůjdu pryč!!! Já jako Srbka se odsud nenechám vyhnat. Co se tady s námi Lužickými Srby plánuje, to je etnická čistka.

V článku Johannyy Kelchové ve Spiegelu uvádíte, že Srbové se nikdy proti ničemu nebránili. Jak hodnotíte roli Domowiny? Zastupuje všechny Srby, anebo Rowňané mají pocit, že Domowina zastupuje jejich zájmy nedostatečně?

O Domowině se tu vyjadřovat nebudu, ostatně jako Lužická Srbka ani nejsem její členka. Zdravím Manfreda Hermaše! Jemu máme co děkovat za to všechno, za to, že jsme teď v takové podělané situaci. Nikdy bych nevěřila, že jsou lidé takoví blázni a nechají se svést k předčasnému plánování a smíří se s tím v podobě spojování obcí v uplynulých dvaceti letech. To se stalo mimochodem Manfredu Hermašovi, který si teď coby kazatel v kostele dokonce obléká talár jako pravý farář. Zastrahováním nás léta drželi v klidu, ale jednou bomba vybuchne. Obecní rada a tamti všichni jsou z jednoho hnízda. Můj syn od nich nemusí čekat pracovní nabídku, už vůbec ne od Vatenfallu.

Domowina obdržela dar – neznámou částku – od Vatenfallu, jak jsme se dověděli v Srbských novinách z 5. 12. 2013. Spolupracuje Domowina s Vattenfallem proti zájmům Lužických Srbů? Při jiné příležitosti jste mi kdysi řekla, že v Sasku se o problémy Rowňanů, Trjebíňanů ani Slepjanů nikdo nestará. Co tím myslíte?

Domowina je závislostí na Vatenfallu nucena do tohoto spolku. Prostředky se snižují. Vatenfall jistě rád zaskočí jako

sponzor s komerčními zájmy, a taky za to něco chce. Ministerstva nám všem slibují podporu, ale dosud jsme z ní nic moc neviděli. V Drážďanech nás při předání podpisů ani nepustili do toho svého paláce.

Je těžařská lobby ve vašich třech vesnicích silná?

Lidé jsou koupení, zastrašení a spolky jsou infiltrované. Mají tam všude své lidi. Náš transparent na okraji Rowného přestříhali. (...) Naše vesnice jsou zničené už teď. Máme samozřejmě i těžařskou lobby a ta není slabá. Lobby se vytváří přes pracovní místa... Kdo vůbec věří na 20 000 vytvořených pracovních míst? To je museli počítat dvakrát nebo třikrát.

Příklad 1: REINERT Logistics jezdí pro Vattenfall, ale ta firma jezdí i pro řeznictví a stavbu silnic. Jízdy pro řeznictví připočítávají jako pracovní místo vytvořené pro Čechy a Poláky, protože pracovník Vattenfallu potřebuje maso. Dopravu pro stavbu silnic počítají jako pracovní místo vytvořené pro Vattenfall, neboť pracovníci Vattenfallu používají i nové silnice. **Příklad 2:** Pracovník dělá v Chotěbuzi v „toweru“, obří centrále Vattenfallu, stejně jako v Miłorazi ve staré škole. To už jsou dvě pracovní místa.

Příklad 3: Firma Reinert Ranch propustila několik servisních zaměstnanců, a my víme, že noví byli přijati personální poradkyní Vattenfallu paní Brauneovou. Ti teď musí držet hubu. I tato pracovní místa jsou započítána do pracovních míst Vattenfallu.

Příklad 4: Ve Slepém bylo pro starší přesídlence postaveno seniorské pečovatelské centrum. Tamější zaměstnanci se počítají jako pracovní personál Vattenfallu.

Příklad 5: Obecní zaměstnanci si netroufají zastupovat vlastní zájmy. Nikdo nemluví o tom, že při plném využití dobývacího prostoru 2 dopravní firma REINERT z Mułkec a slepjské farnosti zmizí. Tím odpadne kolem 500 pracovních míst a 70 dalších zanikne přestěhováním. Rozumíte???

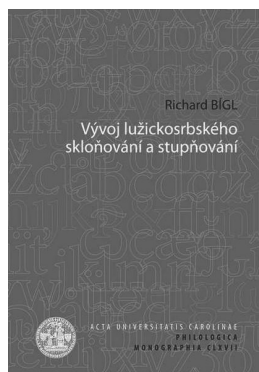
Podle vyjádření ze dne 23. 1. 2014 na Piwarcově blogu jste ministerstvu hospodářství odpověděla, že nepřijímáte zákony z doby nacismu. Myslíte, že na to vůbec dostanete odpověď? Jak chcete postupovat dál?

Bylo by zapotřebí, aby lidé v Německu nebyli zametáni z cesty bagrům koštětem jako nějaké smetí, navíc to nepostihne jenom lužickosrbské obyvatele. Policista Pütz z Immerathu, který si troufl až před Spolkový ústavní soud, mi posílil sebevědomí. Pro lužickosrbské obyvatele je zapotřebí důsledná ochrana menšin, horní zákon by měl být změněn ve prospěch lidí. Domov a zděděný životní prostor jsou důležité faktory lidské výkonnosti. Kdo není do určité míry zakotvený, nemůže podávat žádný pracovní výkon a nemá žádnou kupní sílu! Životní zdroje by nemělo být dovoleno ničit! Důležitá je celistvost, protože máme přece jenom jednu zemi. A kde zůstala ochrana božího stvoření, milá CDU? O otázce jejího postupu určitě nikdo nemluví.

Rozhovor vyšel v Rozhladu 64, 3/2014.
Přeložil Radek Čermák.

Bígl Richard: Vývoj lužickosrbského skloňování a stupňování. Praha: Karolinum, 2013, 137 s.

Richard Bígl, který se dlouhodobě zabývá především dolnolužickou srbštinou, je širší veřejnosti znám zejména jako překladatel *Dolnosrbské mluvnice* Pěťše Janaše (2011). V současnosti Richardu Bíglovi vyšla vlastní podrobná historická mluvnice jmenné flexe lužické srbštiny, v níž vychází ze svého bádání během doktorského studia.

V úvodu své studie (s. 9) se autor mj. hlásí k tradici započaté rozsáhlou historickou mluvnicí Arnošta Muky (1891); jedná se tedy o dílo, jež využívá

potenciálu pramenů, které se objevily za posledních sto let. Z nich je jedním z nejdůležitějších *Lužickosrbský jazykový atlas* (1975–1996), systematicky zpracovávající různotvary doložené v lužickosrbských dialektech. Z hlediska historické lužické srbštiny bylo zásluhou Hince Schustera-Šewce zpřístupněno a jazykovědně zpracováno velké množství starých lužickosrbských jazykových památek.

Bíglova práce je přehledně rozdělena na kapitoly věnované postupně historii paradigmat podstatných jmen a zájmen, deklinace a stupňování přídavných jmen a ohýbání číslovek, jednotlivé podkapitoly pak zachycují vývoj tvarů jednotlivých pádů. Téměř polovinu rozsahu knihy zabírají tři kapitoly věnované substantivům, rozděleným podle gramatického rodu (mužský, ženský, střední). V každé z kapitol jsou pak v rámci jednotlivých podkapitol sledovány formy různých deklinačních vzorů – v případě maskulin se například jedná především o konkurenci původních o-kmenů a u-kmenů. Morfologie zájmen je rozdělena do čtyř kapitol z hlediska deklinačních typů, popisují tedy zájmena bezrodá (osobní), dvojrodá (*kdo/co* a od nich odvozená pronomina vztažná, neurčitá a záporná) a trojrodá tvrdého (např. ukazovací) a měkkého (např. posesivní) typu. Předposlední kapitola je věnována adjektivům, a to jak jejich deklinačním paradigmátům, tak stupňování. Poslední kapitola se pak zabývá skloňováním číslovek.

Strohá a v zásadě přehledná struktura knihy umožňuje čtenáři rychle najít historii tvaru, který jej zajímá. Podle obsahu tedy například zvolí *podstatná jména střední – 3. pád mn. čísla* a informaci má rychle k dispozici. Předností jsou přehledné tabulky, porovnávající rekonstruované tvary praslovanské a prasarbské (jak autor nazývá předpisemné období) se současnou podobou dolno- a hornolužické srbštiny. Kromě přítomnosti přehledných tabulek je výrazným znakem formální úpravy knihy zařazení poznámek místo pod čáru přímo do textu (zmenšeným písmem), což lze považovat za celkem dobrý nápad.

Po stránce obsahové se autor nesoustředí výhradně na tvary lužickosrbské, ale dává je do širších slavistických nebo i indoevropských souvislostí. V úvodu kapitol (především v části věnované substantivům) tak připomíná praslovanská východiska nebo uvádí relevantní příklady ze staroslověnské a dalších slovanských jazyků (např. staročestiny). Podle počátečních pasáží by čtenář mohl očekávat slovanských souvislostí i více, ale na druhou stranu by tyto asi mohly poněkud odvádět pozornost od hlavního tématu.

Těžištem Bíglovy práce je sledování tvarů ze starosrbských pramenů (tak autor nazývá prameny z doby mezi 16. stoletím a lužickosrbským národním obrozením), které jsou pečlivě přepsány spolu s citacemi. Autor pracoval se všemi dostupnými

edicemi staré literatury, od Jakubicova překladu Nového Zákona (1548), přes Wolfenbüttelský žaltář (2. pol. 16. stol.), Mollerův zpěvník (1574), Tharaeovo *Enchiridion Vandalicum* (1610) a mladší biblické překlady Frenclův (1706, hls.) a Fabriciův (1709, dls.). Význam excerpce zejména nejstarších pramenů spočívá nejen v samotném zohlednění nejstarší spisovné lužické srbštiny, ale i ve faktu, že tato díla zachycují nezřídka dnes již neexistující dialekty a umožňují tak učinit si mnohem komplexnější představu o historickém bohatství lužické srbštiny. V potaz jsou vzaty samozřejmě i veškeré dostupné mluvnice od těch nejstarších (kromě dodnes pouze rukopisně existující mluvnice J. Chojnana 1650) po současně.

Při četbě knihy již od začátku poněkud zarazí archaizující jazyk autorův, používající např. infinitiv na *-ti* a přechodníky, což vzhledem k vědomí, že se jedná o novou publikaci, může trochu rozptylovat čtenářovu pozornost. Zřetelná je také snaha upřednostňovat českou mluvnickou terminologii – kromě slovních druhů se to týká zejména pádů, které jsou často označovány číselně (1. pád, 2. pád atd.) a nikoli jejich latinskými názvy.

V kapitole o zájmenech bezrodých (osobních) se zdá být nedokončená pasáž o duálových a plurálových tvarech těchto zájmen. Velmi pěkně je zpracován nominativ duálu. Genitiv a dativ s instrumentálem jsou ale pominuty. Příklady uvedené v polabštině (např. s. 62) jsou v původním znění. Tvary tak ve srovnávacím přehledu mohou působit trochu nepřehledně, mohlo být užito některého z prepisů vyskytujících se v literatuře (např. u Polaňského). Zajímavé je upozornění na existenci nesklonných adjektiv domácího původu (s. 113–114). V té souvislosti může čtenáře napadnout, že by nebylo marné pojednat o historii flexe cizích slov, ale to už je spíše nad rámec této publikace.

Obecně považuji tuto práci za velmi zdařilou, určenou jak specializovaným sorabistům, tak širší odborné slavistické veřejnosti, která klade vývoj lužickosrbské nominální flexe do širších slavistických souvislostí. Kniha je schopna se stát užitečnou příručkou při bádání nad vývojem lužickosrbské či slovanské flexe a potažmo nad historií obou spisovných lužických srbštin vůbec.

Vladislav Knoll

HUDBA

Hlasová dílna Ludvíka Kuby

Na první únorovou sobotu připravila Národní Galerie v Praze v rámci výstavy „Ludvík Kuba – poslední impresionista“ hlasovou dílnu (více informací k výstavě v ČLJV 02/2014). V renovované budově Salmovského paláce na Hradčanském náměstí v Praze se sešla třicítka amatérských účastnic a účastníků, aby věnovali celý den lidovým písním, které Kuba sesbíral na svých cestách po Slovanských zemích a sám opatřil klavírním doprovodem. Byl totiž nejen malířem, nýbrž i výborným hudebníkem.

Lektorka kurzu, muzikoložka a terapeutka Zuzana Vlčinská, vybrala pro tento den ze *Slovanstva ve svých zpěvech* a *Cest za slovanskou písní* tři písně: chorvatsko-bosenskou, ukrajinskou a běloruskou. Na české, moravské nebo lužickosrbské písně se nedostalo; Zuzana Vlčinská to vysvětluje: „Když jsem přemýšlela, po té, co jsem prošla všechny svazky [*Slovanstva a Cesty*], pro mě vybrat právě tyto písně, přišlo mi, že jinak, autentičtěji, působí písničky, které sebral Kuba sám než ty, které převzal z jiných sbírek; všechny tři jsou právě z vlastního sběru. Ruské, polské nebo lužickosrbské písně jsou také zajímavé, ale spíše pro sólové použití (a dvě lužickosrbské písně zpíval student HAMU na vernisáži výstavy). Pro mě je tato dílna i příležitostí nedělat české, moravské a slovenské písničky, protože s nimi pracuji pořád. Kuba navíc převzal tyto písně pro *Slovanstvo ve svých*

zpěvech z Erbenovy, Sušilovy a Bartošovy sbírky. *Slovenské písně* jsou výběrem ze známé sbírky *Slovenské spevy*.“

Metodu, se kterou Zuzana Vlčinská pracuje, nazývá prožitkové zpívání; přísné sledování notového zápisu nebo strohé opakování předvedené melodie tu tedy nehledejte. Na své internetové prezentaci vysvětluje sama lektorka: „Prožitkové zpívání vychází z tisícileté tradice evropské hudby a ansámblového zpěvu. Spojuje v sobě práci s tělem, dechem, hlasem a emocemi. Základem je kultivace melodického cítění, schopnosti hmatat tělem, cítit a slyšet emocionálně a energeticky založený tvar určité melodie a tuto schopnost pak využít ke komunikaci se světem a ke zpracování vlastních pocitů. Prožitkové zpívání působí na celou bytost integrujícím, terapeutickým způsobem.“ Proto nejprve, než se k účastníkům dostane text nebo dokonce jeho překlad, pracují s náladami, které v nich píseň, předzpíváná samotnou lektorkou, vyvolává: zpívají a uvědomují si pocity vlastního těla a nechají se jimi vést. „Tyto písničky jsem vybrala proto, že jsou to krásné a neobvyklé melodické tvary, které v našich zeměpisných šířkách nemáme. Melodie písně je mimo jiné záznam toho, jak proudí energie v těle, takže můžeme tělem a hlasem aspoň částečně zažít, jak cítí příslušníci jiných národů [...]“, vysvětluje mezi cvičeními Zuzana Vlčinská, zatímco se zpěváci snaží uchopit podstatu písně.

Teprve později přichází na řadu text a vícehlas. Během práce na ukrajinském kusu došlo k zajímavé diskusi nad Kubovým záznamem textu písně. Podle něj se zdá, že píseň je zpovědí mladého muže, manžela, ovšem rodilá mluvčí, která se dílny účastnila, odhalila pravý opak: o nevěrném partnerovi zpívá žena. Je to výmluvný (a častý) důkaz toho, jakými filtry sebraná píseň projde a jak jí taková cesta upraví.

Hlasová dílna měla své oficiální zakončení v krátkém veřejném koncertu na schodišti přímo nad výstavními sály: tady už si posluchači, povětšinou návštěvníci výstavy, mohli vyposlechnout několik písní v podání Zuzany Vlčinské, kterou na klarinet doprovodil Matouš Vlčinský, a speciálního hosta, uskupení Načechráně labutě: to zpívalo chorvatské písně ve vícehlasých úpravách vycházejících z hudebních nápadů Ludvíka Kuby. Hlavní částí koncertu byl ale výsledek celodenního pěveckého snažení účastníků workshopu. „Toto je výstup dnešní dílny. Ráno nikdo z těchto lidí neznal ani notu ani slabiku, pojďme jim ještě jednou zatleskat“, vyzvala lektorka obecenstvo, které nadšený souhlas vyjádřilo silným potleskem. Nelze než souhlasit: pokud si uvědomíme, jak dílna začínala, s kolika cizími, byť slovanskými jazyky pracovala a že na jejím konci stojí libozvučné proplétání hlasů, je to výkon věru pozoruhodný a inspirativní. Kdyby mohl být Kuba tomu všemu přítomen, jistě by se mnohému dnes divil. Ale určitě by se divil krásně.

S použitím internetové prezentace Zuzany Vlčinské
www.prozitkovozpivani.cz,
připravila **Lucie Janovská Kolarovičová**

ROZHOVOR

Rozhovor s Judith Wjenkec, lektorkou jazykového kurzu hornolužické srbštiny v Lužickém semináři

V průběhu března hostila SPL stážistku z Lužice. Judith Wjenkec z Budyšína, studentka západní slavistiky na univerzitě v Lipsku, absolvovala v Lužickém semináři praxi, v rámci níž vyučovala kurz hornolužické srbštiny a pomáhala v Hórníkově knihovně. Doufejme, že se tak podařilo navázat spolupráci s univerzitou v Lipsku a stáže lužickosrbštiny se stanou pravidlem. (red.)

Čtenáři Věstníku se s Tebou již setkali v článku v lednu 2012, předtím jsi v Praze studovala češtinu. Co tě znovu

přivedlo do Prahy?

Letos ukončím studium v Lipsku se zaměřením na českou filologii a v rámci tohoto studia máme povinnou buď semestrální stáž na nějaké české univerzitě, anebo praxi v organizaci, která má vztah k mému studiu, tedy kde se používá český jazyk. A tak jsem se obrátila na pana předsedu dr. Petra Kaletu, zda bych mohla tuto praxi absolvovat ve Společnosti přátel Lužice.

V rámci své stáže vedeš jazykový kurz hornolužické srbštiny. Jsi se svými žáky spokojená?

Jsem velmi spokojená. Vůbec jsem nevěděla, co mě čeká, protože vedu takový kurz poprvé. Ale lužická srbština účastníky opravdu zajímá, hodně se ptají a všichni dobře spolupracují. Přitom mají trpělivost i oni se mnou, když se třeba musím nad nějakou otázkou zamyslet, než jim odpovím. Ale celkově mám pocit, že je to baví, třeba když dělají cvičení ve dvou. Bohužel nemáme moc času, ale přesto se snaží naučit co nejvíc.

Zmínila jsi se, že se občas musíš nad některými otázkami zamyslet, než odpovíš. Je to proto, že vyučuješ svoji mateřštinu prostřednictvím cizího jazyka? Je to náročné?

Je to třeba v situacích, kdy chtějí účastníci přesně vědět, proč se nějaké slovo užívá tak, a ne jinak, v jakém kontextu se užívá nebo jak frekventovaná jsou různá slova. Když člověk používá svoji mateřštinu ve všední den, tak vždy nepřemýšlí, proč zrovna řekl toto slovo nebo proč má slovo tuto koncovku. Dělá to prostě automaticky. Až když se někdo jiný učí cizí jazyk, tak vidí jevy nebo podobná slova, kterých si rodilý mluvčí nevšímá. Ale je to přirozené. Vzhledem k tomu, že dělám takový kurz poprvé, je to pro mě samozřejmě i velká výzva, vyučovat mateřštinu v cizím jazyce. Občas musím také přemýšlet, jak třeba vysvětlím různé gramatické jevy nebo výslovnost některých hlásek, které jsou buď stejné, ale jinak se vyslovují, nebo se v češtině nenacházejí.

V češtině není mnoho materiálů k výuce hornolužické srbštiny. Jaké učební materiály při přípravě kurzu užíváš?

Bohužel novější učebnice pro Čechy, kteří se chtějí naučit hornolužickou srbštinu, neexistují. Proto užívám lužickosrbštině německé učebnice, které se u nás používají v jazykových kurzech, třeba na univerzitě. Kromě toho ale pracuji i s lužickosrbštinou českou učebnicí Jana Petra a Jiřího Mudry a různými lužickosrbštinými gramatikami.

Jaké další úkoly máš v SPL?

V letošním roce připomínáme 115. výročí narození a 40. výročí smrti lužickosrbštině novináře Jurije Wičaze, který pracoval v Československé tiskové kanceláři (ČTK) a byl mimo jiné jejím korespondentem v různých zemích Evropy. SPL si chce letos jeho výročí připomenout a já o Wičazovi píšu závěrečnou magisterskou práci. Hlavním tématem práce je jeho trojdílný cestopis *Z Kamjenským nosom*. Už se mi podařilo zjistit, že část třetího dílu, o kterém se myslelo, že je ztracený, je zachovaná a nachází se v Lužickosrbštině ústavu v Budyšíně. V Praze se ale pokouším dozvědět něco o jeho vlastní pozůstalosti. Jak jsem zjistila z různých článků v časopisech, už prý neexistuje. Proto se snažím najít v různých archivech a jiných pozůstalostech nějaké poznámky. Pak se také zabývám pořízením soupisu knih, které odkázal Msgr. Josef Šindar Hórníkově knihovně. Je to pro mě velká čest! Moje rodina ho osobně znala a udržovali jsme s ním přátelské styky. To, co otec Šindar přenechal Hórníkově knihovně, je prostě úžasný poklad, který se musí zachovat. Mám pocit, že měl u sebe skoro polovinu budyšínského Smolerova knihkupectví. V jeho pozůstalosti se nachází spousta knih – starší i nové, lužickosrbštině, české i další cizojazyčné – články, které psal pro různé noviny a časopisy, rukopisy, různé dopisy, cédělka a kazety s lužickosrbštinou hudbu a mnoho dalšího.

Podělíš se s námi o nějaký zajímavý zážitek ze své praxe?

Zajímavých zážitků bylo několik, je těžké něco zdůraznit.

Ale každopádně chci zmínit setkání s paní Vladimírou Lebedovou-Zmeškalovou, která Jurije Wičaze osobně znala. Jsem velice ráda, že byla zrovna v Praze a že byla ochotná mě přijmout. Zaujalo mě, jak živě o Wičazovi vyprávěla, jak ho popisovala, podobně jako když mluvila o svém otci, Vladimíru Zmeškalovi. Říkala na příklad, že typickým znakem Wičaze byla opravdu jeho dýmka, s níž bývá často zobrazován, a že pořád mluvil, nejráději a skoro vždy o zážitcích, které zažil během svých cest. To bylo opravdu zajímavé.

Připravila **Jitka Rybolová**.

OČIMA Igora Pirce

150 let Matice slovinské – příležitost k osvěžení mezi-slovanských vztahů.

Styky mezi slovanskými národy jsou velmi důležité, což pro menší národy platí o to více, vždyť pro ně je mnohem těžší se realizovat a prosazovat vně svých národních hranic.

Slovinská Matice oslavila letos 4. února 150. výročí své nepřerušené činnosti. Při té příležitosti spolu s Fórem slovanských kultur v Lublani pozvala všechny slovanské matice na III. Slovanský kongres a na slavnost ke svému jubileu. Kongresu se zúčastnili zástupci deseti ze třinácti slovanských matic, a to černohorské, lužickosrbské, české, slovenské, srbské, chorvatské, polské, bunjevske¹, moravské a samozřejmě slovinské. Nejdůležitější usnesení kongresu bylo rozhodnutí o přípravě monografie o historii, činnosti, významu pro jazyk a kulturu národa i o jeho správném statusu (který je v každém státě jiný) všech slovanských matic, a to v jazyce každé z nich a dále v jednom společném jazyce.

Kongres následovala vernisáž výstavy o založení a 150letém působení Matice slovinské, ta se konala v aule Národní a univerzitní knihovny, architektonickém počínu slavného slovinského architekta Jožeho Plečnika. Ve Slovinské filharmonii se konala slavnostní akademie, kde promluvil také prezident Republiky Slovinsko Borut Pahor. Po akci jsme se sešli s jediným v Lublani žijícím Lužickým Srbem Matem Nowakem a jeho ženou, a pohovořil s námi také Dalibor Dobiáš, člen výboru Matice české.

Všech těchto událostí se účastnil také zástupce Matice lužickosrbské, pan Jurij Luščanski, se kterým si dopisují už od své účasti na 18. prázdninovém kursu lužické srbštiny v srpnu 2012. Ačkoliv v těch dnech Slovinsko zasáhla ohromná námraza a pod tíhou ledu spadané stromy uzavřely silnice i železniční trati (ještě několik měsíců nebudou na dvou hlavních koridorech jezdit elektrické, ale pouze dieselové lokomotivy), strávili jsme s Jurijem několik dalších dní na cestách po Slovinsku.

Praha byla v meziválečném období styčným bodem slovanských národů; kromě jiných tam studovalo také mnoho malířů a jeden z nich, Ante Trstenjak, se prostřednictvím Ludvíka Kuby a dalších seznámil s Lužicí a Lužickými Srby. V letech 1927–1928 nějaký čas prožil v Lužici a maloval krajinu a především Lužické Srby v jejich zdobných krojích. S hostem Jurijem Luščanským, který malířovo dílo již leta systematicky zkoumá, jsme proto navštívili malířův rodný kraj Ljutomer (konkrétně Slamnjak pri Ljutomeru), kde nám Srečko Pavličič a Vesna Laissaniová ukázali několik jeho děl – v prostorách kulturního centra, městské knihovny a v prostorách ljutomerské radnice. V galerii Anteho Trstenjaka je k vidění malířova busta. Ljutomer je třeba zmínit také proto, že roku 1868 se tam konal první slovinský tábor lidu, národněobrozenecké setkání Slovinců, které se poté rozšířilo po celé zemi.

Další zastávkou byla návštěva v Mariboru u dr. Maji

¹ Bunjevci – chorvatská menšina žijící především ve Vojvodině.

Vetrihové, historičky umění, která se již před čtyřmi desetiletími věnovala tehdy ještě málo známému Antemu Trstenjakovi. Systematicky sesbírala všechny údaje o jeho životním díle, připravila velkou retrospektivní výstavu a monografii o malíři, která vychází z její disertace. Paní Vetrihové je nyní 91 let a my byli velmi vděční, že nás přijala na milou návštěvu. Rozhovor mezi dvěma znalci a milovníky Trstenjakova díla, dr. Vertihovou a Jurijem Luščanským, i mně laikovi představil malíře v celém rozsahu jeho osobnosti a tvorby mnohé do té chvíle ještě neznámé podrobnosti z jeho činnosti hostitelka vypověděla se vsí otevřeností – rozhovor se z plánované skromné půlhodinky natáhl na skoro tři hodiny.

Také další den byl věnován malíři Lužice Antemu Trstenjakovi – Muzej novejšje zgodovine (Muzeum nejnovějších dějin) má v depozitáři uloženo přibližně 300 jeho skic a obrazů, pravděpodobně z malířovy pozůstalosti. Mezi nimi jsme našli i několik lužickosrbských motivů, které dosud nebyly známy. Vstřícná kurátorka Jožica Šparovcová všechny vybrané obrazy poskytla Luščanskému v elektronické verzi.

Jeden příjemný večer proběhl v pohostinnosti už zmiňovaného Mata Nowaka. Mezi hosty byl kromě nás také v Lublani studující Gregor Kliem z Chotěbuzi. Tak jsem si mohl užít poslech hovoru v dolnolučické srbštině, kterou mluví i Matova žena a syn.

Zmíním se ještě o ranním rozhovoru se slovinským spisovatelem a novinářem Jožem Horvatem, který v 80. letech minulého století na pozvání Domoviny několikrát navštívil Lužici a poté o tom napsal dvě knihy. První z nich vyšla slovinsky v Lublani a stejně tak lužickosrbsky v Budyšině (Z Juhosłowjanskeje do Lužicy – pozn. red.) jako jakýsi pohled zvenčí na kulturu a další život Lužických Srbů: větší část knihy totiž tvoří zápisky ze setkání se známými osobnostmi. Jože Jurijovi daroval slovinský výtisk, samozřejmě s věnováním.

Během rozhovorů v těchto dnech jsem došel k názoru, že není důležitý pouze výzkum minulých kontaktů mezi oběma národy, ale že cílem musí být vytvoření podmínek pro nové společné aktivity – buď jako hostování umělců, překlady významných děl krásné literatury, studijní možnosti. A tak Jože a Jurij vymysleli, že by třeba bylo možné uvést nějakou úspěšnou slovinskou divadelní hru v německo-lužickosrbském divadle v Budyšině. Mým příspěvkem byla informace o stipendiích v oblasti umění vypsanych od Fóra slovanských kultur v Lublani. A další možnosti styků je potřeba dále hledat.

Jurij Luščanski odjel stejně dramaticky, jako přicestoval. Vlak z Německa totiž jel pouze do Villachu (Běláku) v rakouských Korutanech, odtamtud do Lublaně a zpět fungovala pouze náhradní autobusová doprava. Mezinárodní vlaky kvůli bláznivému počasí nejezdily.

Autor je místopředseda Filatelistického svazu Slovinska, kterého k zájmu Lužici přivedly dvojjazyčná razítka na německých známkách. Dnes je jedním z mála propagátorů slovinsko-lužickosrbských vztahů.

Ze slovinštiny přeložila **Eliška Papcunová**.

ODJINUD

Slovinský kulturní měsíčník *Slovenské pohľady* u příležitosti 1150. výročí příchodu sv. Cyrila a Metoděje otiskl báseň Bena Budara a píseň Michała Nawky z roku 1950, věnované slovanským věrozvěstům. Do slovenštiny je přeložil básník Lubomír Feldek.

V neděli 15. 3. odvysílala stanice Český rozhlas dvacetiminutový dokument *Pod Mariinou hvězdou: Tak trochu český klášter v saské Lužici*. Průvodcem po areálu se autorovi pořadu Jakubu

Šiškoví stala sestra Filipa Pištěláková, která je původem z Čech a mluví tedy česky. Posluchači se seznámili s dávnou i nedávnou historií kláštera, obdobím druhé světové války i Německé demokratické republiky. Sestra Filipa představila oblíbenou klášterní pekárnu, obchůdek s klášterními produkty, chráněné dílny i handicapované zaměstnance, z nichž někteří bydlí v domově přímo v areálu kláštera. Ačkoliv nebylo téma pořadu lužickosrbské, dozvěděli se posluchači z úst sestry Filipy krátce nejen o lužických Srbech, ale i o ptačí svatbě, na kterou klášter právě pekl ptáčky ze sladkého těsta.

LETOPIS

Dvě výročí přátel Lužických Srbů

3. března 2014 oslavil český etnolog a sorabista **Leoš Šatava** šedesáté narozeniny. Totéž jubileum si 10. ledna připomněl básník a překladatel **Milan Hrabal**. Obě osobnosti se mnohaletou prací zásadně zasloužily o modernizaci česko-lužických vztahů v 21. století.

Leoš Šatava vystudoval na pražské Karlově univerzitě historii a etnologii, které se po celý život věnuje i profesionálně, nyní v hodnosti profesora na téže univerzitě. Od dob studií se zajímá o Lužické Srby a naučil se výborně lužickosrbsky. To osvědčil už v roce 1986, když spolu s Jiřím Mudrou a Vlastou Strakovou přeložili do češtiny román Marje Kubašec *Bosčij Serbin* (česky *Kantor Serbin*). Jeho sorabistický zájem vyvrcholil v letech 1996–2001, kdy pracoval v Lužickosrbském ústavu v Budyšině. Zabýval se zde možnostmi etnorevitalizačních hnutí, zejména etnickým vědomím mezi mladými Lužickými Srby. Na toto téma otiskl řadu článků i několik publikací (zejména *Zachowanie a rewitalizacja identity a řeče etniskich mjejšin. Aktualne trendy a prócowanja*, 2000; *Sprachverhalten und ethnische Identität. Sorbische Schüler an der Jahrtausendwende*, 2005). Přestože jeho působištěm je akademická sféra, lužickosrbští i čeští čtenáři ho znají také jako plodného recenzenta a publicistu, který komentuje současné dění.

Po návratu do Prahy se stal předsedou Společnosti přátel Lužice (2003–2006) v době její neaktivnější činnosti. Připomeňme rozsáhlou prezentaci lužickosrbské kultury v roce 2005 ve spolupráci s Domowinou a českým ministerstvem zahraničí.

Leoš Šatava patří mezi znalce lužických poměrů, kteří netrpí žádným patosem nebo nostalgií vůči době národního obrození, jak to bylo mezi přáteli Lužice časté ještě na konci 20. století. Nebojí se říci svůj názor a pomáhá s recepty pro přežití Lužických Srbů. V roce 2003 byl dokonce hlavním řečníkem na demonstraci u příležitosti návštěvy kancléře Schrödera v Praze.

Milan Hrabal je vzděláním ekonom, po léta pracoval v odboru školství a kultury na úřadě města Varnsdorfu. Je rovněž dlouholetým aktivním členem Obce spisovatelů a Českého centra PEN klubu. Původně byl znám hlavně jako básník, později překladatel z lužické srbštiny a dalších jazyků, organizátor

kulturních akcí. Jeho intenzivní zájem o Lužici začal zhruba před dvaceti lety, po rozpadu Československa. V době, kdy se utvářela soudobá česká identita, přišel s myšlenkou antologie severočeských a lužickosrbských autorů, která vyšla v roce 1996 pod titulem *Strach o moudřiláčka*. Od následujícího roku se ve Varnsdorfu každoročně koná Svátek lužickosrbské poezie a v návaznosti na něj vychází sborník překladů. Kromě této řady Hrabal vydal dvě monografie o grafičce Hance Krawce (1996, 2011), s níž ho pojilo letité přátelství, a dvojjazýčnou antologii mladých lužickosrbských básníků *Na druhé straně slunce / Na druhé straně slónca* (1998), předchůdkyni almanachu *Paternoster*. Jeho nejrozsáhlejší publikací je básnická antologie *Jazyk, jímž porozumíš větru* (2007), k níž napsal předmluvu právě Leoš Šatava.

Hrabalovou doménou je popularizace. Zorganizoval řadu autorských čtení, výstav, koncertů a přednášek, napsal stovky zpráv a článků. V roce 2000 vyprovokoval veřejnou diskusi peticí (nazvanou Varnsdorfská solidarita) na podporu lužickosrbského školství, kterou podepsalo 15 tisíc signatářů z České republiky a 19 dalších zemí. V roce 2007 Hrabal odešel do Městské knihovny Varnsdorf, kde připravil tříletý projekt *Setkávání přes hranice* s podporou fondů Evropské unie. Tento projekt je největším počinem v česko-lužických stycích po roce 1948. Za dobu jeho trvání se konalo na 50 přednášek ve školách, několik desítek akcí pro veřejnost, vyšlo 20 publikací, mimo jiné český překlad vzpomínek na druhou světovou válku *Byly to zlé časy*, lužickosrbský výbor básní Josefa Suchého *Tvář času / Wobličo časa* a překlad lužickosrbských přísloví *Kůň má nohy, koza rohy*.

Obě osobnosti spolu s Helenou Ulbrechtovou v literární teorii a Libuší Hrabovou v historiografii zásadně přispěly k přijetí nových proudů v české sorabistické vědě a spolu s dalšími se podílely na obnově česko-lužických styků na počátku 21. století.

Radek Čermák

ZÁPISNÍK

Dovolujeme si Vás srdečně pozvat na plánované akce SPL v roce 2014:

26. 4. – prezentace nové knihy Lužickosrbský kulturní lexikon (dr. Dietrich Šofta a dr. Franc Šěn)

31. 5. – vernisáž výstavy obrazů M. Raba a koncert M. Weclicha

21. 6. – literární odpoledne na závěr projektu 2100 znaků

září – připomínka výročí J. Wičaze u jeho hrobu

listopad – slovanské Slezsko

zatím neurčeno – koncert skupiny Wólbernosće

Měk Varnsdorf ve spolupráci s SPL pořádá výstavu fotografií Clemense Škody "Budoucnost". Vernisáž proběhne v Městské knihovně ve Varnsdorfu 17. 4. 2014 v 17:00 hod. Výstava je přístupná do 30. 6. 2014 v otevírací době MĚK (viz www.mkvdf.cz)

Česko-lužický věstník vydává Společnost přátel Lužice, U Lužického semináře 90/13, 118 00 Praha 1-Malá Strana, www.luzice.cz, tel. 234 813 146, za finanční podpory ministerstva kultury ČR ročně v osmi číslech a dvou dvojčíslech nákladem 300 výtisků. Cena 20 Kč.

Redakční rada: výkonná redaktorka Lucie Janovská Kolarovičová, Řetězová 8, 110 00 Praha 1, lucie_kolarovicova@centrum.cz; zástupkyně vedoucí redaktorky: Eliška Papcunová, vestnik@luzice.cz; členové: Zuzana Bláhová, Radek Čermák, Jan Zdichynec.

Roční předplatné: ČR 200 Kč, zahraničí 20 € (hotově 15 €) bankovním převodem na účet ČSOB (Poštovní spořitelny) 181757044/0300.

Objednávky a stížnosti na nezasílání: Klára Poláčková, Habartická 1a, 190 00 Praha 9, polackova.klara@seznam.cz, tel. 607 588 684.

Rada se ne vždy ztotožňuje s názory a slohem pisatelů. Za pravdivost odpovídá autor.

MK ČR E 6880. ISSN 1212-0790.